

ÇEVİRİBİLİMDE YÖNTEM SORUNU

Mehmet GÜNDOĞDU
Mersin Üniversitesi

ZUSAMMENFASSUNG

Methodenprobleme in der Translationswissenschaft

Dieser Beitrag bearbeitet und behandelt die Funktion der Methodologie beim Erwerb wissenschaftlicher Erkenntnisse in Bezug auf das Verstehen des Übersetzungsvorgangs.

Wie bekannt ist das Problem der Methodologie eines der meist diskutierten Themen in der Übersetzungswissenschaft. Obwohl inzwischen eine Reihe von wissenschaftlichen Ansätzen zu diesem Thema existiert, hat die Übersetzungswissenschaft noch keinen theoretischen Rahmen entwickelt, in dem der betreffende Forschungsgegenstand definiert wird. Aus diesem Grund unterscheiden sich die Arten der Angehensweise von übersetzungswissenschaftlichen Problemen. Außerdem scheinen die Definitionsbemühungen hinsichtlich des Forschungsgegenstandes der Übersetzungswissenschaft und der Methodenprobleme der übersetzungswissenschaftlichen Ansätze nicht unbedingt zufrieden stellende Antworten auf die Fragen in diesem Bereich zu liefern.

Das Definitionsproblem der genauen theoretischen und methodologischen Orientierung der Übersetzungswissenschaft in der allgemeinen Wissenschaftswelt hängt neben ihrem strittigen Standort als einer neuen Disziplin auch von zwei weiteren Grundfaktoren ab:

1. Probleme, mit denen man bei der Festlegung einer vereinenden Übersetzungstheorie konfrontiert ist, da die Übersetzung einen vielseitigen und komplexen Objektbereich umfaßt;
2. ungenügende Forschungen in Bezug auf methodologische Ansätze in der Übersetzungswissenschaft.

Wie bekannt profitiert man bei der Entwicklung einer Übersetzungstheorie auch von der Methodologie anderer Disziplinen. Diese Methoden sind wie vielseitige Mittel, die bei der Lösung von Problemen in Bereichen wie übersetzungswissenschaftliche Forschungen, Didaktik des Übersetzens und Übersetzungsprozess angewandt werden können. Diese Methoden werden außerdem einen Beitrag dazu leisten, definierende Übersetzungsmethoden hinsichtlich übersetzungswissenschaftlicher Ansätze für das Verstehen des Übersetzungsvorganges zu entwickeln.

GİRİŞ

Başlangıçtan çevirinin bilimsel bir nitelik kazanmaya başladığı döneme kadar geçen süre içerisinde en çok tartışılan konulardan birisi kuşkusuz yöntem sorunu olmuştur. Bilindiği gibi İ.Ö.2.yüzyılda Cicero ile başlayan, daha sonra Hieronymus (İ.S. 348-420), M. Luther'in (1483-1564) ve F. Schleiermacher (1768-1834) ile devam eden ve 20 yüzyılın ikinci yarısına kadar süren çeviri

tartışmaları, zaman içerisinde farklı noktalar üzerinde yoğunlaşmış olsa da, özünde bütün tartışmaların sadık çeviri - özgür çeviri geçerliliğine ilişkin yöntem önermeleri olduğu söylenebilir. Çeviri uygulamalarında değişik görünümleriyle ortaya çıkan bu iki farklı tutum, aynı zamanda çevirmenin çeviri sürecinde nasıl bir yol izlemesi gerektiğini de göstermektedir. Uygulamalı çeviri alanında izlen bu yol, “yöntem” olarak adlandırılır. F. Oğuzkan, (1993:166) Eğitim Terimleri Sözlüğünde yöntemi “önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen yol” olarak tanımlanmaktadır.

Çevir yöntemi, uygulamalı çeviride nasıl bir yol izleneceği, çevirinin nasıl yapılacağıyla ilgilidir. Çevirinin nasıl yapılacağını belirleyen temel etmen ise amaçtır.

Bir çeviride önceden belirlenen amaca ulaşmak için izlenen yol ne kadar başarılıysa, bir başka çeviride amaç değiştiğinde bu yol tamamen geçersiz olabilir. Bu nedenle uygulamada çevirinin amacına, metin türüne ve çevirmen kararlarına göre değişik yöntemler kullanılabilir. Ayrıca, son yıllarda özellikle iletişim ve bilgi teknolojisi alanındaki hızlı gelişmeler, çeviri yöntemlerin niteliğinin önemli ölçüde değişmesine yol açacak gibi görünmektedir (bkz. Zybatow 2002).

Uygulamalı çeviri alanında isteyen herkes, verdiği karar doğrultusunda benimsediği yöntemle ya da yöntemlerle dilediği gibi çeviri yapabilir. Ancak benim burada üzerinde durmak istediğim nokta, isteyen herkesin özel olarak çeviri nasıl yaptığı, uygulamada hangi yöntemi ya da yöntemleri kullandığı değil, çeviribilimsel araştırmalarda izlenen yol ile çeviribilimsel araştırmaların hangi bilimsel yöntemlerle nasıl yapılabileceğini vurgulamaktır.

Öyleyse burada yapılması gerek öncelikli şey, uygulamalı çeviri alanında kullanılan yöntem ile bilimsel araştırma yöntemlerini birbirinden ayırt etmek, yöntem ile yöntembilim arasındaki farklı ortaya koymaktır.

YÖNTEM ve BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Yöntem, doğrudan konumuzla ilgili olması bakımından çeviri yöntemi, biraz önce andığım gibi, uygulamada bir çevirinin nasıl yapılacağı konusunda çevirmenin uygulamalı bir eyleme girişmesidir. Bilimsel yöntem ise, nesnel gerçek konusunda –burada nesnel çeviri gerçeğini konusunda- bilimsel bilgi edinme sürecidir. Bu süreç, nesnel gerçeğinin gözlenmesi, gözlenen gerçekler arasındaki nedensellik ilişkisinin kurulması ve bu ilişkilerin doğruluğunun sınanarak belli yasalara ulaşılması aşamalarını içerir. Bu bağlamda çeviribilim yöntemi *nesnel çeviri gerçeğini öğrenmek ve belli yasalara ulaşmak amacıyla çeviri olgusu konusunda dizgeli bilgi edinme yolu* olarak tanımlanabilir.

Özetle, yöntem uygulamada bir şeyin nasıl yapılacağı, bilimsel yöntem ise bir şeyin nasıl yapıldığı konusunda bilimsel bilgi edinimine ve bilgi üretimine yönelik izlenmesi gereken yoldur.

Yöntemle bilimsel yöntem arasındaki farkı böylece ortaya koyduktan sonra, burada şöyle bir soru karşımıza çıkmaktadır. Çeviribilimin kendine özgü bilimsel araştırma yöntemi nedir? çeviribilim çeviri olgusu hangi bilimsel yöntem ya da yöntemlerle ele alınıp incelenmektedir? Bir başka deyişle çeviri olgusu konusunda bilimsel bilgi nasıl edinilebilir? Bu soruların yanıtı çeviribilimin özerk bir bilim dalı olup olmadığı ve her şeyden önemlisi araştırma nesnesinin tanımıyla çok yakından ilgilidir.

1972 yılında ilk kez *çeviribilimden* söz eden James S. Holmes (1988), “The Name and Nature of Translation Studies” adlı makalesinde, çeviri alanında bu zaman kadar yapılan araştırmaların kanıtlanabilir bilimsel düzeye ulaşmadığını belirtir ve çeviri konusunda görünen karmaşaya dikkat çeker. Karmaşanın nedeni, çeviribilimin araştırma nesnesinin tanımı, uygulanacak modeller, kullanılacak yöntemler ve terimler konusunda henüz bir görüş birliğine varılamamış olmasıdır.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Holmes, Çeviribilimin bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilebilmesi için, çeviribilimin iki temel araştırma alanını, kuramsal ve uygulama alanlarını kapsayan bir yapılanma modeli önerir. Birçok bilim insanı, bu yapılanma modeliyle artık çeviribilimin bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmeye başladığını kabul etmektedir.

James S. Holmes (1988:71) günümüzde bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilen çeviribilim iki temel amacını ise şöyle açıklar:

- 1.“deneyim dünyamızdaki belli çeviri etkinliğini ve çeviri olgusunu betimlemek
2. bu olguların açıklayabileceğimiz ve öngörebileceğimiz genel ilkelerini oluşturmak.”

Ne var ki çeviribilim, gerek çeviri olgusunu betimlemek, gerekse elde edilen bilgilere dayanarak genel ilkeler, kurallar, yasalar ve kuramlar oluşturmak konusunda kendisinden beklenen görevleri henüz yerine getirememiştir. Bu durum çeviribilimin özerk bir bilim dalı olarak belirginleşmesi için yürütülen kuramsal ve uygulamalı araştırmaların henüz genel kabul görür bir düzeye ulaşmadığının da bir göstergesidir. Sanırım, bu bağlamda en çok üzerinde durulması gerek nokta, çeviribilimin araştırma nesnesini belirlemek ve belirlenen araştırma nesnesini bilimsel bir yaklaşımla ele alıp incelemektir. Çünkü araştırma nesnesini sorgulamadan, nesneye dönük bilimsel bilginin nasıl edinilebileceğini belirlemek olanaksızdır.

ÇEVİRİBİLİMİN ARAŞTIRMA NESNESİ

Araştırma nesnesini tanımlamak, her bilim dalının kendini bilim dünyasında var edebilmesi, araştırma evrenini oluşturması ve bilgi edinimini ve üretimini dizgeleştirecek yolları bulması bakımından birinci koşuldur. Ancak şu ana kadar çeviribilimin araştırma nesnesi, çeviriyle ilgilenen farklı disiplinlerin kendi bakış açılarına göre dil çifti, kaynak metin ve erek metin ilişkisi, temelinde bir araç olarak ele alınmıştır. Ortaya çıkan sorunlar ise, her defasında dilbilim, metindilbilim, iletişimbilim, yorumbilim, edebiyat bilimi gibi, diğer bilim dallarının kavramlarıyla, onlardan ödünç alınan modellerle ya da modellerden birinin sınırları içersinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Çalışılmıştır diyorum, çünkü bu modellerin hemen hemen hepsi çeviri olgusunu bütünlüklü olarak ele alma, sorunları tümüyle açıklama ya da çözümleme konusunda yetersiz kalmıştır. Burada temel sıkıntı kaynağı ise, çeviri olgusunun disiplinlerarası verilere dayanılarak ilgili bilim dalın açısından sadece bir yönüyle betimlenmesidir. Oysa, çeviribilim bağımsız bir bilim dalı olarak çok karmaşık sorun öbeklikleriyle farklı bilim dallarının yaklaşımlarını da içine almayı olanaklı ve zorunlu kılan bir bilim dalıdır. Bana göre, bağımsız bir bilim dalı olmanın en önemli koşullarından birisi, kuşkusuz alanın henüz betimlenmemiş olgularını diğer bilim alanlarının farklı bakış açısı ve verileriyle betimlenmek yerine, onları kendine özgü bir kavram örgüsüyle farklı bilim dallarının yaklaşımlarını da içine alacak biçimde kendine özgü bir bakış açısıyla tanımlamaktır.

Salevsky (2002: 76) çeviribilimin araştırma nesnesini belirlerken, öncelikle çeviri olgusu ile araştırma nesnesi arasında bir ayırım yapar. Çeviriyi tamamen çeviribilimine özgü bir olgu olarak tanımlayan Salevsky, çeviri olgusunun değişik görünümünün her düzeyde bilimsel bir yaklaşımla ele alınarak çeviribiliminin araştırma nesnesi yapılabileceğini belirtir. Bu yaklaşım, gerçekte var olan çeviri -gerçekte var olan çeviriler- gerçekliğinden yola çıkarak, çeviriyle ilişkili her durumun, yani çeviriye ilişkin araştırmaların, uygulamaların, betimlemelerin ve açıklamaların birer araştırma nesnesi olarak ele alınabileceğini gösterir. Özünde çeviri gerçekliği olarak algılanan şey, -gerçekte var olan çeviri olgusu- bir bakıma araştırma nesnesinin kendisidir.

Çeviribilim alanında henüz araştırma nesnesini bilimsel bir yaklaşımla ele alarak oluşturulmuş bir kuram ya da kuramlar yoktur. Öyleyse, somut olarak araştırma nesnesini bilimsel yaklaşımla ele almanın temel koşulu nedir? Böyle bir soru sorduğumuzda bu soruya bağımlı olarak, farklı disiplinlerin çeviriyi bir araç olarak kendi bakış açılarına göre ele almaları ile çeviribilimin araştırma nesnesi arasındaki temel farklılığın öncelikle açıklanması gerekir. Bu, araştırma nesnesinin özgün çeviribilimsel yaklaşımla mı? yoksa çeviriyle ilgili diğer bilimlerin kendi bakış açılarıyla mı? ele alınacağı açısından önem taşımaktadır.

BİLİMSEL ÇEVİRİ YÖNTEMİ

Bilindiği gibi, bilimler araştırma nesnelere göre kendi içinde doğa bilimleri ve insan (sosyal) bilimleri diye iki ana gruba ayrılır. Ayrıca bilimleri, yeni bilgiler üretmede kullanılan yöntem açısından belit bilimler, görgül bilimler diye sınıflandırmak da olasıdır. Çeviribilim, pozitif bir bilim olarak araştırma nesnesi bakımından insan (sosyal) bilimleri, yöntem açısından ise görgül bilimler grubuna girer. Çeviri *gerçekliği* gözlemlenebilir bir olgudur. Öyleyse bu gözlemlenebilir gerçeklik üzerine kuramlar geliştirilebilir ve bunların doğruluğu yeniden çeviri gerçekliğinde sınanabilir. Bu anlamda bilim kuramı, bütün bilimlerde uygulanabilecek, diyesi hem doğa bilimleri hem de insanbilimleri için geçerli olan bilimsel araştırmaların temel koşullarını belirlemiştir. Bilimsel bilgiye ulaşmak için yararlanılan bu bilimsel temel koşullar, somut olarak çeviribilim ya da oluşturulacak çeviri kuramları için de geçerlidir. Bu anlamda bilim kuramının bütün bilimsel yöntemlerinden yararlanabilir. Buna göre çeviribilimsel araştırmalarda araştırmanın özelliğine göre değişebilen beş aşamalı bir yöntem, bir yol izlenir.

1. Soru sormak

Her bilimsel araştırma, nesneye yönelik bir dizi sorular zinciriyle gerçekleşebilir. Bu nedenle ilk aşamada *çeviriye* ilişkin yanıtlanması gereken temel sorular şunlardır:

- Çevirmen kaynak metni nasıl anlıyor ya da nasıl alımlıyor?
- Çevirmen metni, kaynak dilden erek dile nasıl çeviriyor? Çeviri sürecinde hangi bilgi dizgesi etkinleşiyor? ve başarılı bir çeviri için hangi düzeyde bilgi dizgesine gereksinim vardır?
- Çevirmen erek metni nasıl oluşturuyor ya da nasıl üretiyor?

Birinci soru çeviri koşulları, ikinci soru çeviri süreci, üçüncü soru çeviri ürününe ilişkin sorunların ne olduğunun ortaya koymasını sağlayacaktır.

2. Sorunu tanımlamak

Her bilimsel araştırma öncelikle sorun tanımıyla başlar. Yapılan araştırma, tanımlanan sorunlara yanıt verme ve var olan bilgilere yenilerini katma amacına yöneliktir. Bu bağlamda çeviribilim alanında ortaya çıkan sorunlar öncelikle tanımlanmalı ve sorunlara yukarıdaki sorular çerçevesinde yanıt aranmalıdır. Bu üç soru bütün çeviri türleri için geçerlidir. Elbette bu sorular çeviri türüne bağlı olarak değişik biçimde yanıtlayabilir, elde edilen çıkarımların yasallaşması durumunda ise değişik kuramlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle çeviri türünün niteliklerini ayrı ayrı incelemeden *genel bir çeviri kuramı ile* bu sorulara yanıt verilmesi olası değildir. Aksine kaynak ve erek metnin özellikleri, yazınsal ve uzmanlık metinlerin nitelikleri ve çeviri

stratejilerin birbirinden oldukça farklı olması, ayrı ayrı çeviri kuramlarının oluşmasını zorunlu kılar.

Yazınsal ve uzmanlık metni çevirilerinin aynı kuramla açıklanıp açıklanamayacağı, bu çevirilerin ortak özelliklerinin olup olmadığını, eğer varsa yazınsal çeviri temelinde ortak kuramlar geliştirilip geliştirilemeyeceği şimdiden merak edilen ve yanıtının bulunması gereken bir sorundur.

3. Hipotezler kurmak

Bugün var olan çeviri kuramlarını da dikkate alırsak genel olarak üç farklı çeviri yaklaşımından söz edebiliriz:

1. çeviriyi metin bağlamında ele alan yaklaşımlar,
2. çeviriyi süreç bağlamında ele alan yaklaşımlar
3. çeviriyi çevirmen bağlamında ele alan yaklaşımlardır.

(bkz. Salevsky 2002).

Çeviriyi metin bağlamında ele alan yaklaşımlarda, araştırmancının odak noktası oluşturan kaynak ve erek metin ya da ikisinden birisidir. Çeviriyi süreç bağlamında ele alan yaklaşımlar, çeviriyi iletişim kuramı ya da eylem kuramı temelinde ele alır Çeviriyi çevirmen bağlamında ele alan yaklaşımlarda ise, çeviri değişkelerinin üretimi ve çevirmenin kafasındaki sorun çözme süreçleri aydınlatılmaya çalışılır, nadiren de olsa bazı durumlarda kaynak metin alınılması ve erek metin oluşturma koşulları araştırılır.

Bunun dışında çeviriyi değişik yönlerden ele alan yaklaşımlar da vardır. Bunlardan birisi de çeviriyi işlevsel ve kültürlerarası iletişim bağlamında ele alan yaklaşımdır. Bu yaklaşım, çeviriyi sadece amaca uygun bir eylem olarak ele alır, çevirinin hangi amaçla nasıl yapılması gerektiği sorusu ile ilgilenir. Oysa, bu soru ile çevirinin ayrıntılı olarak nasıl gerçekleştiği sorusu farklı hipotezler kurulmasını gerektiren iki sorudur. Somut olarak söylemek gerekirse biri çevirmenin yapabileceklerini, diğeri ise yapması gerekenleri ortaya koymak zorundadır. Çeviri sadece bir yönüyle değil bütünlüklü olarak incelenecekse, bu durumda çevirmenin yapabilecekleriyle yapması gerekenler birlikte ele alınmak durumundadır.

Bu nedenle, çeviride farklı etmenleri ve öğeleri, çok boyutlu ilişkileri değişik çeviri türlerinde göz önünde bulunduran ve bunları bir bağlamda birbiriyle ilişkilendirebilecek hipotezlere gereksinimiz vardır. Hipotezler önermeler yoluyla olgular arasında nedensellik ilişkisi aramak ve bunları bir nedene bağlamak üzere geliştirilir. Hipotezlerle öngörülen ilişkilerin varlığı ya da yokluğu sınanır. Öngörülen ilişkilerin varlığını kanıtlamayan hipotezler geçici hipotez olarak kabul edilir. Bir hipotezin geçerliliği kanıtlanır, elde edilen sonuç da bir araştırma nesnesini betimlemeye ve açıklamaya yeterli ise,

bu durumda hipotezlerle kuramın bir parçasına ya da bir kurama ulaşılır. Böylece hipotezle kuram arasında çok yakın bir ilişki olduğu görülür.

4. Kuram oluşturmak

Doğrulan hipotezlerle elde edilen bilgiler toplanıp aralarında dizgeli bir ilişki kurulması durumunda çeviri kuramlarına ulaşılır. Bazı durumlarda bu kuramlar, gelecekteki genel kuramın bir parçasını oluşturabilir. Burada önemli olan şey oluşturulan kuramları bir bütünün parçasını tamamlamak üzere bir araya getirmektir.

Ancak, çeviribilim alanında çeviri olgusunun görgül yöntemle betimlenmesinde bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlükler tıpkı psikoloji de olduğu gibi, çeviride de bilişsel süreçlerin direkt olarak gözlemlenmemesinden kaynaklanmaktadır. Çeviride gözlemlenebilecek olan kaynak ve erek metindir, ayrıca kısmen de olsa çevirin olduğu koşullar, dil ve kültür dizgesi ve olası çıkarımlardır. Çeviri sürecinde çevirmenin kafasından nelerin geçtiği, kaynak metinden erek metne nasıl ulaştığını direkt olarak gözlemek mümkün değildir. Şu ana kadar psikolojik ve deneysel sınanabilirlik ölçütlerine göre çeviri sürecini tam olarak açıklayan bir model geliştirilememiştir.

Çeviri kuramlarındaki bu tür eksiklikler ya da çelişkiler, gözlemler sonucunda dizgeli olarak sınanabilen hipotezler kurulmasını gerektirir. Gözlemlenen olgularla ilgili çeviri kuramlarına ulaşmak için olgular arasında öngörülen nedensel ilişkilerin varlığı ya da yokluğu araştırılır. Gözleme sonuçları daha önceden öngörülenlerle örtüşüyorsa kuram onaylanır, gözleme sonucu önceden öngörülenleri doğrulamıyorsa kuram yeniden gözden geçirilir, inceledikten sonra değiştirilir. Bunu saptamak için her zaman eleştirel sınama yöntemini kullanır. (bkz. Gökçe 1992). Çeviribilimsel kuramların dizgeli olarak sınanması çeviribilimdeki bilimsel gelişmeyi geçmişte olduğundan çok daha ileriye götüreceği açıktır.

5. Model geliştirmek

Bilimsel araştırma sonunda ulaşılan yasa ve kuramlarla modeller oluşturulur. Oluşturulan modeller araştırma nesnesinin çeşitli yönlerini açıklamak için kullanılır, benzer sorunlara ve diğer alanlara da uygulanabilir. Model kuramdan daha geniş ve onu yönlendiren genel bir çerçeve biçiminde yapılandırılır.

Bugün birçok çeviribilim kuramında kullanılan modeller, diğer bilim dallarından alınan ve çeviri alanına uygulanan modellerdir. Bu modeller örneğin: Justa Holz-Manttari'nin (1984) çevirmen eyleminin rolü modeli, Katharina Reiß'in (1985) Laswell-Model temelinde geliştirdiği metin türü odaklı model, Chistiane Nord'un (1988) geliştirdiği (Zirkelschema) dairesel model, Koller'in (1992) eşdeğerlik modeli, Hans Hönl'in (1995) ideal çeviri süreci modeli gibi,

çoğunlukla çeviri gerçeğini bütünlüklü olarak açıklamak yerine, daha çok çeviriye etki eden etmenleri ortaya koymaktadır.

Diğer bilim alanlarında geliştirilen modellerin çeviri alanına uygulanması disiplinlerarası bir yöntem anlayışın benimsenmesini de beraberinde getirmeyi zorunlu kılmaktadır. Elbette bunun bilim kuramında yeri vardır. Ancak, kullanılan modellerin gerçekten araştırma nesnesi için uygun olması, eğer değilse uygun hale getirilmesini gerekir.

Çeviribilim, şimdiye kadar diğer disiplinlerden aldığı yöntem, kuram ve modeller konusunda bu durumu hep göz ardı etmiştir. Örneğin iletişim kuramının, çeviri açısından belirleyici özellikleri saptanmadan çeviribilim alanına uygulanmıştır. Aynı şekilde eylem kuramın da çeviri için ayırıcı özelliklerini belirlemeden olduğu gibi çeviri alanına uygulanmış, hepimizin de bildiği gibi *çeviri* de bir eylem biçimi olarak ele alınmıştır (bkz. Reiss/ Vermeer 1984; Vermeer 1990) Oysa *çeviri* bir eylem biçimi değildir. Çeviri, örneğin sözlüğe başvurma, metnin ilk biçimi kabaca oluşturmak, yazmak, çizmek, yeniden düzeltmek metne son biçimini vermek gibi, tek tek eylemlerin karmaşık örgüsünden oluşur. Bu karmaşık yapı içerisinde her eylem kendi geçerliliğini sadece kendisiyle değil, çevirinin genel amacıyla kazanır. Öyleyse bütün bu karmaşık örgüden basit bir eylem olarak söz edilebilir mi?

Bir başka örnek de çeviri kuramsal model geliştirmeye hiçbir katkısı olmayan kültürbilim modellerin çeviri alanına uygulanmasıdır. Çünkü bu modeller ne çeviri sürecinin çözümlenmesine, ne de erek metnin oluşturulmasına hiçbir biçimde katkı yapamazlar. Elbette çeviribilimciler, kendilerine uygun görünen modelleri disiplinler arası bir anlayışla ele alabilirler. Ancak, bu diğer alanlardan alınan yöntem ve modellerin doğrudan çeviri alanına uygulanması anlamına gelmez. Bu bir bakıma model oluşturmanın araştırma nesnesine uygun olmasına özen göstermek anlamına gelmektedir. Disiplinlerarası bir yöntem anlayışı benimsemek her bilim alanına özgü yöntemleri olduğu gibi dışardan ithal edilmekle değil, çevirinin ilişkili bulunduğu alanlarla işbirliği yapmaktır. Çeviribilim için önemli görünen bir nokta ise, geliştirilecek modellerinin çevirmen etmenini içerip içermeyeceğidir. Nesnel gerçeklik ile öznel tutumları birbirinden ayırmak ve çeviri gerçeğinde öznel tutumların yerini belirlemek için, bu konuda görgül araştırmalara gereksinim vardır. *Çeviri* ancak böyle modellerle daha somut olarak kavranabilir.

Son olarak, çeviribilimsel araştırmaların daha çok akademik çevrelerde yapıldığını düşünürsek, çeviri eğitimi sürecinde öğrencilerimize sadece çeviri yetisi kazandırmakla kendimizi sınırlandıramayız. Öğrencilerimize çeviri yetisi kazandırmanın yanında, üniversiter anlayışın bir gereği olarak, onlara çeviri sürecinde ortaya çıkan tüm sorunları bilimsel bir yaklaşımla ele almanın yollarını ve bu bağlamda bilimsel sorgulamayı da öğretmek durumundayız.

Bilimsel araştırma, çeviriyi sadece uygulama alanıyla sınırlı tutarak değil, araştırmakla olur.

KAYNAKÇA

- Gökçe, Birsen: Toplumsal Bilimlerde Araştırma. Savaş Yayınları. Ankara, 1992
- Holmes, James S.: The Name and Nature of Translation Studies. *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies, with an Introduction by Raymond van den Broeck*. Rodopi.(= Approaches to Translation Studies. 7) (içinde). Amsterdam 1988. S. 67-80.
- Holz-Mänttari, Justa: Translatorisches Handeln. Theorie und Methode. Suomalainen Tiedekatemia, Helsinki 1984.
- Hönig, Hans G.: Konstruktives Übersetzen. Stauffenburg, Tübingen 1995.
- Koller, Werner: Einführung in die Übersetzungswissenschaft. 4. Aufl. Quelle & Meyer, Heidelberg 1992.
- Nord, Christiane: Textanalyse und Übersetzen: Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse. Groos, Heidelberg 1988
- Oğuzkan, Ferhan: Eğitim Terimleri Sözlüğü. TDK Yayınları, Ankara 1993
- Reiß, Katharina / Vermeer, Hans J.: Grundlegung einer allgemeinen Translations-
theorie. Niemeyer. Tübingen 1984:
- Reiß, Katharina: Was heißt Übersetzen?. Gnllka, Joachim / Rüger, Hans Peter (derl.)
Die Übersetzung der Bibel – Aufgabe der Theologie. Luther-Verlag, Bielefeld
1985. S. 33-47.
- Salevsky, Heidemarie: Translationswissenschaft. Ein Kompendium. Bd. 1. u.a. Lang,
Frankfurt a. M 2002
- Vermeer, Hans J.: Skopos und Translationsauftrag – Aufsätze.: Universität Heidelberg,
Heidelberg 1990
- Zybatow, Lew N. : Methodologie der Translationswissenschaft und Methoden der
Translation. Beitrag auf dem EU High Level Scientific Conference Series
"Translation Theory and Methodology". Saarbrücken (6-8 May) 2004.